

Partnerskap, skolprestationer och ekonomiska realiteter i en territoriellt stigmatiserad förort

Jan Gustafsson

PARTNERSHIP, SCHOOL ACHIEVEMENT, AND ECONOMICAL REALITIES IN A TERRITORIAALLY STIGMATIZED SUBURBAN AREA. The Mountain school is a suburban institution with low school achievement and a bad school economy. The strategy to deal with this situation includes a partnership with the state and multicultural education. Departing from a policy sociology perspective this article will focus on the Mountain school and its' institutional work with partnership and multicultural education. In this partnership the Mountain school has developed relationships with several institutions and participates in many different multicultural school improvement projects. Through the policy process a gap has developed between the policy of multicultural education and institutional practice. At the same time the school has become financially dependent of the state. The article also discusses problems of institutional change in a suburban area without cultural recognition and economical redistribution.

Keywords: partnership, school achievement, multicultural education, redistribution, recognition.

Sambandet mellan skolprestationer och ekonomi är en ständigt återkommande fråga i skoldebatten (Skolverket 2001, 2009). Svaga skolprestationer och dålig ekonomi är samtidigt en vardagsrealitet för många av Sveriges förortsskolor (Bunar 2009, 2010). I tider av omstrukturering och decentralisering måste denna verklighet hanteras och lösas lokalt. Många förortsskolor försöker att lösa detta problem genom partnerskap. Utgångspunkten för artikeln är därför partnerskap som skolutvecklingsstrategi. Syftet är att belysa hur en skola i förorten

Jan Gustafsson är FD och universitetslektor vid Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet, 405 30 Göteborg. E-post: Jan.Gustafsson@ped.gu.se

genom partnerskap med staten försöker hantera en komplex situation bestående av svaga skolprestationer och dålig ekonomi.

Skolverket (2001, 2009) visar på stora neddragningar av skolans undervisningsresurser under 1990-talet och 2000-talet. Resurstilldelningen inom segregerade kommuner är ojämnt fördelad. Endast en liten andel av den kommunala budgeten omfördelas till förortens skolor. Kommunernas ekonomiska omfördelning är blygsam och inte kopplad till förortsskolornas faktiska måluppfyllelse. Samtidigt visar Skolverkets analyser (2001, 2009) att skillnaderna inom Sverige ökar när det gäller skolprestationer. Skillnaderna uppstår framför allt på skolnivå. Det finns även en stark koppling mellan föräldrarnas utbildningsnivå och skolprestationer. Sambandet mellan föräldrarnas utbildningsnivå och skolprestationer är enligt Skolverket (2009) dubbelt så stort på skolnivå som på individnivå. Detta samband har dessutom markant ökat under 2000-talet. I förlängningen leder denna utveckling till kritiska frågor om social och kulturell reproduktion (Bourdieu & Passeron 2008) inom utbildningssystemet. Det handlar också om rätten till en likvärdig skola för alla (Englund 1998).

Det empiriska fallet i den här artikeln är Bergsskolan. Bergsskolan har under de senaste 12 åren ansetts vara en av Sveriges sämsta skolor när det gäller skolprestation och betyg.¹ Vårterminen 2009 fick endast 40 procent av eleverna i årskurs nio godkända betyg i alla ämnen. Samtidigt stod skolan inför nya ekonomiska neddragningar och uppsägningar av lärare. Skolans strategi för att hantera denna komplexa situation har varit partnerskap. Ett partnerskap med staten som har utvecklats under drygt 10 år. Forskning om partnerskap inom utbildning är dock ingen ny företeelse. Aktuell forskning fokuserar oftast på partnerskap som genomförs mellan skolor och privata aktörer, föreningar och stiftelser (Ball 2007, Cardina 2006, Dahlstedt 2009, Franklin, Bloch & Popkewitz 2003, Seddon, Billett & Clemans 2004). Hur ett partnerskap med staten fungerar i förorten vet vi däremot betydligt mindre om. Detta partnerskap kräver också en kritisk fråga angående i vems intresse detta samarbete genomförs.

Partnerskap

Att ingå ett partnerskap² (Ball 2007, Franklin, Bloch & Popkewitz 2003, Seddon, Billett & Clemans 2004) tenderar att bli mer och mer vanligt inom svensk grundskola och gymnasieskola. Skolor hämtar i dag organisatorisk och pedagogisk inspiration från både offentlig sektor och det privata näringslivet. Partnerskapet bär på en förhoppning om en framtida räddning och en positiv lösning (Ball 2007,

Franklin, Bloch & Popkewitz 2003). Partnerskapet innebär att man utvecklar någon form av samarbete. Det kan vara ett samarbete med andra samhällsinstitutioner, privata stiftelser eller utbildningsföretag. Begreppet partnerskap är således ett paraplybegrepp som kan innebära olika samarbetsformer (Dahlstedt 2009, Osbourne 2010). Janet Newman (2001) beskriver partnerskap som en hybrid mellan olika former av styrning och samarbete. Intresset för partnerskap inom offentlig förvaltning och policy har ökat under de senaste 20 åren. Bakgrunden till detta ökade intresse återfinns bland annat i en kritik av staten och dess möjligheter att styra offentlig policy (Jessop 1999, 2000, Newman 2001, Osbourne 2010). Lösningen på denna styrningsproblematik blev bland annat partnerskap. Ett policyområde som upplevdes som problematiskt att styra var utbildning (Ball 2007, Dahlstedt 2009, Popkewitz 2002, 2003).

En Svensk modell och partnerskap

Under 1990-talet och 2000-talet har det svenska utbildningssystemet omstrukturerats³. Omstruktureringen har bland annat inneburit decentralisering och marknadsanpassning av utbildningssystemet (Arnesen & Lundahl 2006, Lundahl 2002, 2005). Enligt Lisbeth Lundahl (2002, 2005) har detta medfört att det som ofta benämnts som den Svenska modellen har transformerats och förändrats. Modellen har förändrats från att ha varit ett av västvärldens mest centraliserade utbildningssystem till att bli ett av de mest decentraliserade. Christine Hudson (2007) menar därför att den Svenska modellen har gått från Governing (statlig styrning) till Governance (lokal styrning). Partnerskap är en av dessa nya decentraliserade styrningsmodeller⁴. Enligt forskaren Stephen Ball (2007) innehar partnerskap en nyckelposition i dagens utbildningssystem. Ball menar att partnerskap:

... provide 'linkage, coupling and congruence between actors and spaces' ... and are a way of delivering policy outcomes through collaborative networks and diverse allegiances and commitments. They are fundamental to the architecture of governance and to the fostering and management of public/private relationship (2007, s 116).

Enligt Ball öppnar partnerskap upp för olika former av samarbete mellan exempelvis organisationer, nätverk och aktörer. Ett samarbete där olika idéer, språk, metoder, värderingar och kulturer kan artikuleras på ett kreativt sätt. Samtidigt menar Alejandra Cardini (2006) att det finns uppenbara svårigheter med partnerskap. Det kan handla

om strukturella svårigheter, svårigheter av processkaraktär samt kulturella svårigheter. Terri Seddon, Stephen Billett och Allie Clemans (2004) påtalar i sin tur risken för rollkonflikter, intressekonflikter och regimkonflikter. De påtalar även vikten av att skapa a) gemensamma mål, b) bra relationer mellan partners, c) kapacitet för partnerskapets arbete, d) bra styrning och ledarskap samt e) tillit i partnerskapets relationer. Partnerskap inom utbildningssystemet måste dessutom ta i beaktande att skolorna verkar på en kvasimarknad (Cardini 2006). En kvasimarknad innebär marknadsliknade förutsättningar där föräldrar och elever innehar rätten att välja skola. Ekonomiskt finansieras dock kvasimarknaden av offentliga medel (Blomqvist & Rothstein 2005).

Bergsskolan, partnerskap och storstadssatsning

Bergsskolans partnerskap med staten var inskrivet i det som beskrivs som ”salvation discourse” (Ball 2007, Franklin, Bloch & Popkewitz 2003) (se också Schwartz i denna volym). En diskurs som ger hopp om en lösning på skolans problem. Bergsskolans partnerskap med staten hade som mål att förbättra elevernas skolprestationer. Utformning av partnerskapet var starkt influerat av utredningen ”Skola i en ny tid” (SOU 1997:121) och storstadssatsningen⁵ ”Tre städer – en storstadspolitik för hela landet” prop 1997/98:165. Seddon, Billett och Clemans (2004) beskriver denna form av samarbete som ett riktat partnerskap. Det innebär att partnerskapet är etablerat och sponsrat av staten för att uppnå specifika mål. Partnerskapet var både vertikalt och horisontellt organiserat (Newman 2001). Inom den vertikala dimensionen fanns ett utvecklat samarbete mellan staten och Bergsskolan. Staten kan i detta sammanhang beskrivas som en uppsättning institutioner som:

... may privilege some actors, some identities, some strategies, some spatial and temporal horizons, and some actions over others as well as the ways, if any, in which political actors (individual and/or collective) take account of this different privileging ... when choosing a course of action (Jessop 2009, s 378).

Konkret innebar partnerskapet ett samarbete med flera statliga institutioner och myndigheter. Skolan har bland annat samarbetat med Utbildningsdepartementet, Migrationsverket, Integrationsverket, Skolverket, Myndigheten för skolutveckling, Statens folkhälsoinstitut, olika universitet samt EU. Inom ramen för partnerskapet har ett stort antal pedagogiska projekt genomförts på skolan. Under de senaste 12 åren har Bergsskolan varit delaktig i 11 olika projekt. Denna omfattande projektmedverkan föranleder att beskriva Bergsskolan som en

projektskola. Inom den horisontella dimensionen återfanns ett samarbete mellan Bergsskolan, lokala föreningar samt föräldrar. Centralt i denna horisontella dimension var arbetet med att skapa en öppen skola mitt i byn. Skolan mitt i byn utvecklades inom partnerskapet under namnet ”Skolan mitt i förorten – den öppna skolan”. Utgångspunkten var att skapa en profil som tydligt återspeglade områdets och skolans interkulturella miljö.

Partnerskap och pedagogisk profil

Inom ramen för partnerskapet med staten har Bergsskolan utvecklat en interkulturell profil. Personalen på Bergsskolan påtalade tidigt att det inte var möjligt att utveckla en interkulturell profil inom ramen för ordinarie skolekonomi. Tid för arbetet måste avsättas och ekonomiska medel anslås. Ekonomiskt införlivades därför Bergsskolans profilarbete i storstadssatsningen. Detta medförde att kommunens ekonomi avlastades. Genomförandet var planerat till tre år och budgeten var 1 700 000 kr. Arbetet påbörjades år 2001 och skolan invigdes officiellt hösten 2002. Bergsskolan fick då omfattande uppmärksamhet i media. Media lyfte fram det unika med att arbeta med interkulturell pedagogik och elevernas flerspråkighet. Övergripande mål för Bergsskolans pedagogiska profil var rätten till en ”likvärdig skola” för alla, oavsett social och etnisk bakgrund. Skolans pedagogiska arbete skall även främja ”livslångt lärande”. Denna profil ligger nära James Banks (2004) definition av interkulturell pedagogik. Banks menar att målet för interkulturell pedagogik är:

... to reform the school and other educational institutions so that students from diverse racial, ethnic, and social class groups will experience educational equality (Banks 2004, s 4).

Inom ramen för denna interkulturella pedagogik ville Bergsskolan skapa förutsättningar för en ”aktiv flerspråkighet” och en ”dubbel kulturidentitet”. Här ligger profilen nära Jim Cummins (2000), Paula Gibbons (2006) samt Wayne Thomas och Virginia Collier (1997) språk-influerade pedagogik. Cummins (2000) Gibbons (2006) samt Thomas och Collier (1997) menar att ju bättre barnets behärskar sitt första språk, desto snabbare och bättre kan barnet göra framsteg när det gäller sitt andraspråk. I förlängningen medför detta bättre ämneskunskaper och skolframgång. Andra framgångsfaktorer som lyfts fram är en integration mellan barnets andraspråk och ordinarie undervisning. Bergsskolans profil berör således en likvärdig skola för alla, skolprestationer, flerspråkig och flerkulturell utveckling.

Policsociologi och metodologiska utgångspunkter

En trovärdig policsociologisk analys måste enligt Ball (1994, 2008) och Mark Olssen, John Codd och Anne-Marie O’Niell (2004) relatera både till staten, institutionen och dess aktörer. Policyprocessen är en dialektisk och diskursiv transformationsprocess mellan olika nivåer och arenor. Institutionen⁶ (den lokala skolan) utgör ett ramverk för skolledning och lärare. Den både begränsar och möjliggör skolledningen och lärarnas handlingsutrymme (Fairclough 1995, Giddens 1984, Stone 2005). Det är inom Bergsskolan som institution som partnerskapet iscensätts. Analysen anlägger därmed ett institutionellt perspektiv.

Artikeln datamaterial har producerats inom ramen för en större etnografisk studie om skolans relation till omvärlden⁷. Läsning av lokala och centrala policytexter och politiska beslut har varit en viktig utgångspunkt i analysen. Datamaterialet har producerats genom etnografiska⁸ observationer i klassrum, korridorer, lärarmöten och på studiedagar. Data har också producerats genom samtal och intervjuer med skolans rektorer, före detta rektorer och skolchef samt fokusintervjuer med samtliga arbetslag på skolan. Avsikten med att kombinera observationer och fokusgruppintervjuer (Agar & MacDonald 1995) var att skapa en bättre förståelse för partnerskapets institutionella genomförande (Municio 1994).

Analysen är inspirerad av kritisk diskursanalys (Fairclough 1995, 2003, 2009) samt Cultural political economy⁹ (Jessop & Sum 2001, Jessop 2004, Jessop & Oosterlynck 2008). Fokus för kritisk diskursanalys finns på social reproduktion och social förändring. Ansatsen utgår från en dialektisk relation mellan diskursiva och sociala praktiker. Cultural political economy fokuserar i sin tur på hur policy och ekonomi interagerar genom en dialektisk samverkan mellan diskursiva och materiella praktiker. Tyngdpunkten i analysen återfinns på den diskursiva praktiken. Studiens datamaterial har sammanfattats genom meningskoncentrering (Kvale 1997) där nyckelord och diskurser har identifierats. Nyckelord och diskurser har sedan sammanförts till olika analytiska teman. Studien har följt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (SFS 2003:460) om samtycke och anonymitet. Deltagarna har fått information om projektets syfte, metoder och former för publicering. De har även informerats om rätten att avstå från att delta. Samtliga deltagare har informerats om att datamaterialet endast används i forskningssammanhang av projektpersonalen.

Konkret är studien genomförd som en etnografisk fallstudie (Carspecken 1996, Hammersley & Atkinson 1995, Thomas 1993) av Bergsskolan. På skolan arbetar 35 lärare tillsammans med 350 barn

i åldrarna 12 till 16 år.¹⁰ Skolan har en 40-årig historia bakom sig. Huvudsakligt upptagningsområde är bostadsområdet Bergsgärdet¹¹. På skolan talas det 25 olika språk där det stora flertalet familjer kommer ifrån Iran, Libanon, Somalia, före detta Jugoslavien, Kina och Vietnam. Verksamheten leds av två rektorer som ansvarar för fyra ämnesintegrerade arbetslag (åk 5–9) samt Verkstaden. Verkstaden är en pedagogisk enhet som arbetar med nyanlända elever, elever i behov av särskilda insatser (till exempel ADHD) samt särskoleelever.

Perception management och interkulturell pedagogik

Arbetet med en interkulturell profil tog form på Bergsskolan i slutet av 1990-talet.¹² Skolan var då en institution i fritt fall med en dålig ekonomi, svaga skolprestationer samt avsaknad av pedagogisk ledning¹³. Kommunen rekryterade då en ny rektor (Sture) till skolan. Uppdraget var att tvätta bort stämpeln som ”landets sämsta skola”. Med erfarenheter från olika internationella skolor började Sture att omstrukturera skolan utifrån ett interkulturellt perspektiv. Sture menar att:

... det är lättare att lära sig saker och ting om man förstår språket som undervisningen är på ... det är inte svårare än så ... men så sa dom att man måste ju läsa svenska också ... och visst, det är jätteviktigt ... och dom lärare som vi hade i flerspråkig undervisning ... för det första hade dom goda ämneskunskaper ... dom skulle ha bra svensk kunskaper, dom skulle ha bra modersmålskunskaper ... och där fick vi ju vad vi kallade den pedagogiska treenigheten ... då kunde eleven få exempelvis matematik på svenska och sitt modersmål på det samma lektion och då kunde läraren som hade bra svensk kunskaper och bra modersmål förklara begreppsbyggnaden i matematik för eleverna ... (Intervju, Sture, fd rektor).

Fokus för denna interkulturella profil återfanns på en språklig medvetenhet och flerspråkig undervisning. Alla lärare fick därför möjlighet att läsa fem poäng i svenska som andraspråk. I omstruktureringen ingick också en decentraliserad organisation med betoning på arbetslag. Detta låg helt i linje med kommunens betoning på mål och resultatstyrning. Den kommunala ledningsorganisationen var starkt influerad av New public management (Almqvist 2006, Osbourne 2010) vilket kan beskrivas som en mix av olika idéer bestående av ekonomistyrning, marknadsanpassning, decentralisering samt mål och resultatstyrning. Under denna period lades också grunden för den bild av Bergssko-

lan som senare kom att förmedlas till omvärlden. Verktyget i denna förmedlingsprocess var det som kan beskrivas som Perception management¹⁴ (Elsbach 2006). Bilden av den framgångsrika förortsskolan har under 2000-talet förmedlas till omvärlden genom olika medier. I denna process har skolans rektorer varit viktiga aktörer. Rektorerna har verkat inom ett utbildningspolitiskt nätverk bestående av högskolor och universitet, Attraktiv skola – Öppen skola, Migrationsverket, Integrationsverket, Skolverket, Myndigheten för skolutveckling och Statens folkhälsoinstitut. Skolans ledning har dessutom flitigt deltagit i den allmänna debatten om skolan mitt i förorten. Genom sitt utåtriktade arbete har Bergsskolan under 2000-talet tagit emot ett stort antal studiebesök. Skolans personal har också deltagit i ett stort antal intervjuer och tidningsartiklar i både lokal och rikspress.¹⁵ Detta mediemedvetna ledarskap har över tid skapat ett symboliskt kapital i form av rykte och tillit inom det politiska fältet (Bourdieu 1977, 1986). Bilden av den framgångsrika förortsskolan öppnade samtidigt dörren för det som kan beskrivas som ett aktivt partnerskap med staten.

Partnerskap med staten och bidragsberoende

Bergsskolans partnerskap med staten bestod som tidigare nämnts av ett samarbete med olika statliga institutioner. Partnerskapet var dock mer omfattande än det som kan beskrivas inom ramen för en ”salvation discourse” (Ball 2007). Samarbetet med staten innebar att Bergsskolan i praktiken blev inskriven i en statlig integrationspolitik (Rothstein & Vahlne Westerhäll 2005). Skolan verkade så att säga i symbios med staten under stora delar av 2000-talet. Bergsskolan lyftes ofta fram som det goda exemplet inom både utbildnings- och integrationspolitik. Under våren 2009 upphörde det sista statliga stödet vilket innebär att partnerskapet med staten avslutades.

Utvecklingstrenden att ingå partnerskap gällande skolutveckling är något som kommunen ser som positivt. I en intern rapport i slutet på 1990-talet påtalades att en framgångsrik ledare var en rektor som lyckas ordna många projekt till sin skola. Projekten sågs som en möjlighet att ge skolan extra ekonomiska medel. För Bergsskolans del har skolan varit bland de mest framgångsrika i kommunen när det gäller att få in extra pengar till verksamheten. Konkret har detta inneburit att skolan under 2000-talet har arbetat utifrån ett antal olika projektorganisationer. Detta har dock medfört att policydokumentens intentioner har transformerats och anpassats till de institutionella förutsättningarna. Med stöd av Newman (2001) skulle man kunna säga att Bergsskolan har riktat sin kraft mot att:

... changing their new language and symbolic practices. The new language and symbols, however, may remain 'loosely coupled' to mainstream organizational practice. There may be loose coupling between formal and informal structures, between different organizational policies, and between policy and action (Newman 2001, s 28).

Samtidigt har verksamheten haft stora svårigheter att ekonomiskt rymmas inom en ordinarie skolbudget. Under verksamhetsåret 2003/2004 minskade de statliga utvecklingsmedlen kraftigt. Läsåret 2004/2005 upphörde de helt genom storstadssatsningens avslut. Därför sökte skolan aktivt efter nya kompensatoriska bidrag av staten. Sökandet resulterade bland annat i Wärnersson- och Baylanpengar samt medel från Migrationsverket.

Minskat elevunderlaget och begränsande ekonomi

Antalet elever på skolan har successivt minskat under 2000-talet. Den stora minskningen kom våren 2004 i samband med oroligheter i och runt skolan. Bergsskolan var under några veckor ytterst nära att få stänga på grund av bråk och otrygghet under skoldagen. I den efterföljande debatten påtalade den dåvarande rektorn en farhåga om att Bergsskolans rykte kunde skadas. Det fanns en rädsla för att föräldrarna skulle välja andra skolor för sina barn. Så blev också fallet. De aktuella händelserna försämrade drastiskt skolans symboliska kapital (Bourdieu 1977, 1986). Elevunderlaget minskade kraftigt vilket också återspeglades i skolans budget. Återigen försökte kommunen lösa situationen genom att hänvisa till en ny stödmiljon från storstadssatsningen och Wärnerssonspengar. Åtgärden gav skolan lite andrum. Man kunde anställa fyra nya pedagoger och inrätta en specialpedagogisk enhet för yngre elever.

Ordningmässigt stabiliserade sig situationen på skolan under läsåret 2005/2006. Det minskade antalet elever återspeglades dock i en sviktande ekonomi. Samtidigt upphörde de statliga utvecklingspengarna via storstadssatsningen. Gällande elevflykten var stadsdelschefen väldigt tydlig. Han påtalade för rektorerna att elevflykten måste upphöra. Rektorerna ställde sig därför frågan:

... hur skall vi behålla våra elever? Det har skolchefen bankat i huvudet på oss – vi får inte sända våra elever till friskolorna och då måste vi fundera på varför de går till friskolor. Vi har agerat olika på våra skolor där grannskolan exempelvis har valt att köra med en helt annan profil (intervju, Bengt, rektor).

Ekonomiskt ställdes situationen på sin spets hösten 2006. Skolans ledning uppdagade att den ekonomiska situationen var väldigt besvärlig.

Den tidigare skolledningen hade misslyckats med att anpassa skolans budget efter det minskade antalet elever. Ytterligare svårigheter återfanns i genomförandet av de pedagogiska metoder som utvecklats inom de olika projekten. Förändringsarbetet skulle dessutom genomföras med befintlig personal inom ramen för kommunens anställningstrygghet. Anställningstryggheten innebär att man inte:

... kan göra sig av med personer även om det är så att det är de som inte fungerar allra bäst i den modellen man behöver. Man har då både den gamla och den nya organisationen och det är den nya som man behöver bäst och nu står vi där med båda delarna kan man säga (Intervju, Inga, rektor).

Detta har medfört att lärarkåren inte alltid haft en optimal kompetens utifrån policydokumentens intentioner om interkulturell pedagogik. I praktiken innebär detta att Bergsskolan under stora delar av 2000-talet har arbetat med en mix av olika projektorganisationer och institutionella förutsättningar.

Inför läsåret 2007/2008 tvingades skolledningen än en gång att se över personalsituationen på skolan. Antalet lärare måste anpassas efter skolans faktiska budget. Problemen kom ytterligare att accentueras under våren 2009. Både den statliga och kommunala resursallokeringen förändrades. Först upphörde det statliga Baylanstödet. Sedan införde kommunen en ny resursförsörjningsmodell vilket gav skolan en minskad ekonomisk ram på fyra procent. Genom den uppkomna situationen får inte förortens elever samma ekonomiska förutsättningar som tidigare. Dessutom minskar skolans ordinarie ekonomi på grund av att antalet elever ständigt minskar. Kostnader för lokaler och löner är på kort tid svårt att anpassa nedåt. Även ett begränsat bortfall av elever blir därför kännbart för skolans ekonomi. Detta mönster stämmer väl överens med internationella erfarenheter av ett marknadsanpassat skolsystem (Blomqvist & Rothstein 2005). Sammantaget fick detta stora konsekvenser. Hösten 2009 tvingades därför skolans ledning säga upp ett tiotal lärare och förändra skolans organisation. Samtidigt påtalar Skolverket (2009) att lärartätheten är en faktor som påverkar elevernas resultat. Detta gäller framförallt elever från familjer med ett lågt kulturellt och ekonomiskt kapital. Ekonomiskt kan nu situationen på Bergsskolan liknas vid det som Nancy Fraser (2003) beskriver som ekonomisk underordning. Med ekonomisk underordning menar Fraser en ekonomi som skapar ogynnsamma förhållanden för människor att delta på lika villkor i skola och vardagsliv. I förlängningen finns det en uppenbar risk att den ekonomiska situationen på Bergsskolan låser fast skolprestationerna på en låg nivå.

Ett nytt partnerskap?

Våren 2009 upphörde i praktiken partnerskapet med staten. Den uppkomna situationen föranleder Bergsskolan att söka nya lokala samarbetspartners. Detta tydliggörs av Bertil, en av rektorerna. Bertil har tagit kontakt med det lokala bostadsbolaget för att diskutera ett samarbete. Rektorerna (Inga och Bertil) har även bjudit in en privat stiftelse inom utbildningsbranschen till skolan. Syftet är att initiera en diskussion om skolans framtida profil och organisation. Bostadsbolaget var tidigare kritisk till ett samarbete med skolan. Man menade att skolan var en del av förortens problematik. Denna relation har med den nya ledningen¹⁶ på skolan förändrats. Enligt Bertil kan nu samarbetet beskrivas som positivt:

... vi har nu ett positivt samarbete mellan oss från att ha varit ett väldigt tyckande ... hade åsikter om hur vi skulle bedriva vår undervisning, vad vi skulle göra och inte göra och det har ju varit perioder där VD:s frustration över vissa frågor i Bergsgärdet har gått vidare till stadsdelschefen ... Bergsgärdets bostadsbolag och Bergsskolan har mötts och har en del samlarbetsprojekt ihop. Bostadsbolaget arrangerar sommarjobb för våra ungdomar och de har varit med första gången och delade ut stipendier för elevers framgångar (Intervju, Bengt, rektor).

Inom ramen för samarbetet förs diskussioner om vad bostadsbolaget kan stödja när det gäller elev- eller klassprestationer. Diskussionerna gäller även vad skola och bostadsbolag tillsammans vill lyfta fram när det gäller exempelvis stipendium.

... jag och Pelle (utvecklingsledare) gick upp till VD:n för bolaget och hade en diskussion om hur vi ser på detta och vilka kriterier som de ville ha. Höga betyg ville de ha – ja det vill vi också men dessutom elever som har stor framgång och en positiv utveckling men som kanske inte når ända fram där vi stämplar dem icke godkända med prov och betyg och så men vi ser en positiv utveckling men tyvärr så når hon inte ända fram. Det kan ju vara så att hon kanske inte har bött i Sverige så länge men det kan även vara en klass som lyckas väl och då framför allt socialt lyfts fram som en förebild för skolan och klassen och som då får ett stipendium, en summa pengar till klassen (Intervju, Bengt, rektor).

Skolan och bostadsbolaget har nu i anslutning till stipendier utvecklat ett lokalt samarbete. Det innebär att man i samförstånd enas om vilka elever eller klasser som skall premieras när det gäller skolarbete.

Moment 22 och ekonomiska realiteter

Skolan har svårigheter att leva upp till sin pedagogiska vision. I detta arbete har ekonomin en viktig funktion och måste ses som en begränsande faktor. Inga (rektor) beskriver komplexiteten i denna fråga:

... i takt med att vi skär ned av ekonomiska skäl, tvingas vi skära ned på det vi har utvecklat oss inom, det vill säga det här med interkulturell pedagogik och tvåspråkig undervisning ... lämnar elever och föräldrar Bergsskolan och väljer bort oss därför att de får mindre av det som de vill ha ... De tror att deras barn får en bättre framtid om deras barn går på en annan skola helt enkelt (Intervju, Inga, rektor).

Situationen skulle kunna beskrivas som ett moment 22. Ett stort antal elever flyttar på grund av missnöje både med skolans undervisning och dess fostrande funktion. Detta medför att skolan ytterligare måste minska på den typ av verksamhet som många av föräldrarna egentligen vill ha.

... i takt med att ett område förlorar elever så är det ju inte så att det är de mest resursstarka eleverna som stannar kvar på skolan. Det vi ser är ju effekten av den ökade segregationen i samhället. Det är ju det vi ser och det är ju det vi står mitt uppe i och då är det ju så att de som inte maktar med, kan eller orkar, förmår eller så byta skola till det som de tror är bättre för sina barn ... segregationen ökar och det är det vi märker och därför blir det tuffare och tuffare. Det är här som det inte går ihop längre (Intervju, Inga, rektor).

För Bergsskolan del innebär detta att elever från familjer med ekonomiskt och kulturellt kapital lämnar skolan samtidigt som antalet resurskrävande elever procentuellt sett ökar. Denna företeelse skulle kunna beskrivas genom begreppet "Cream skimming" (Bunar 2009, Walsh 2009). "Cream skimming" innebär att de bästa eleverna när det gäller skolprestationer lämnar skolan och går till en annan skola. Skolverket (2009) menar att detta fenomen är en osynlig segregation inom utbildningssystemet. "Cream skimming" tillsammans med det som John Hattie (2009) beskriver som kamrateffekter torde påverka Bergsskolans skolprestationer negativt. Kamrateffekter innebär att en elevs skolprestationer påverkas av kamraternas prestationsnivå. "Cream skimming" tillsammans med kamrateffekten framstår som en tänkbar hypotes som delvis skulle förklara Bergsskolans nivå gällande skolprestationer.

Utanförskapets utanförskapsskola

Några lärare påtalar att Bergsskolan håller på att bli utanförskapets utanförskapsskola. De menar att skolan dels ligger i en stadsdel som i sig kan beskrivas som ett utanförskap, dels att skolan har utvecklat ett utanförskap inom den egna stadsdelen:

Jag skulle vilja säga att vi är utanförskapets utanförskapsskola. Alltså, utanförskapet är ju här lite grann i förorten tycker jag också... här i Bergsgärdet har vi fått ett gäng elever som bara är en del av de barn som bor i bostadsområdet. Många barn väljer ju andra skolor så i utanförskapet så har vi blivit ytterligare en del i detta på något sätt. För de som inte kan byta skola eller orkat ta sig härifrån och så där, så på något sätt. En extrem grej i förorten ... (fokusintervju med arbetslag).

Citatet om utanförskapets utanförskapsskola visar med tydlighet att förorten har blivit en segregerad utbildningsmarknad. Bergsskolan har blivit en skola för de barn som inte kan välja. Situation leder med stor sannolikhet till en tilltagande social och etnisk segregation samt en ökad social reproduktion av orättvisor (Bunar 2009, 2010). Skolvalet sker dock inte i ett vakuum. Valet beror på en flertal olika faktorer så som tillgången till information, resurser, strategier och erkännande:

Elever som stannar kvar i stigmatiserade skolor med arbetarklassen och minoriteternas barn får se sin skolas rykte och arbetsförutsättningar, främst genom den försämrade ekonomin, och därmed även egna chanser till en likvärdig skolgång, ytterligare försämras (Bunar 2009, s 69).

Detta ligger helt i linje med den brittiske forskaren Balls (2003, 2007, 2008) analyser. Ball menar att marknadsanpassningen av skolan har blivit en klasstrategi. Det är föräldrar med ekonomiskt och kulturellt kapital som bäst klarar av att utnyttja valfrihetsreformens möjligheter (Ball 2003, 2007, 2008). Ball påpekar också att det sker en ökad segregation och differentiering såväl inom som mellan olika skolor (kommunala och fristående). Detta leder till en omfördelning av resurser mellan resurssvaga och resursstarka elever. Applicerat på Bergsskolan skapar detta i sin förlängning en ond cirkel. Enligt lärarna förlorar skolan fler och fler av sina högpresterande elever samtidigt som de får mindre resurser när elevantalet minskar. Paula Blomqvist och Bo Rothstein (2005) menar därför att valfrihetsreformen bidrar till en segregering inom skolsystemet. De skolor som mest behöver förbättra sin kvalitet tenderar att förlora mest resurser i valfrihetens namn.

Verkstaden – Från flerspråkig undervisning till specialpedagogik

”Läsning är för hjärnan vad gymnastik är för kroppen”. Så stod det på väggen i verkstaden i slutet av 1999. Verkstaden lyftes då fram som skolans grundbult och var strategiskt placerad mitt i skolan. Enligt rektor och lärare vid skolan var verkstaden en av förklaringarna till att antalet elever med godkända betyg ökade med 33 procent läsåret 1999/2000. Verkstaden var en flerspråkig verksamhet för elever som behövde hjälp med läxor. Inledningsvis fick eleverna en individanpassad undervisning med flerspråkiga lärare. Under verksamhetsåret 2004/2005 förändrades dock de ekonomiska villkoren för verksamheten. Detta medförde att verksamheten vid verkstaden förändrades. Den gick från att vara en flerspråkig undervisning till ett resurscentrum. Bakgrunden till de minskade ekonomiska resurserna berodde på framför allt två saker. Dels minskade elevantalet på skolan, dels avslutades storstadssatsningen. Budgetmässigt halverades stödet för verksamheten. Budgeten gick från 550 000 kr till 200 000. Inför läsåret 05/06 innebär det för verkstaden:

... att man inte kan tillgodose tvåspråkig undervisning i samma utsträckning som tidigare. Verkstaden riktar sig numera enbart till elever i behov av stöd (Lägesrapport, Storstadssatsningen, Kommun 2005).

Nedmonteringen av Verkstaden har dock fortsatt även efter 2006. Inför läsåret 2008/2009 har verksamheten fått ett delvis nytt uppdrag:

På verkstaden jobbar vi nu med de nyanlända, de som har svårt att sitta still samt särskolebarnen och det är kanske inte jättebra ... Så det finns tre elevgrupper på verkstaden som pedagogerna jobbar med ... Mot barnen är det inte tre grupper men hos oss så är det tre grupper då vi vet att den och den eleven tillhör den gruppen och det är de pedagogerna som jobbar med den typen av elever. Vi har styrt upp det så och tanken var att de skulle få fler timmar, stöd och resurser ... men det är pengarna (Intervju, Bengt, Rektor).

Från att ha varit grundbulten inom Bergsskolans verksamhet är verkstaden i dag en särskild undervisningsgrupp med specialpedagogiska uppgifter. Verkstaden har i praktiken blivit en differentierings-¹⁷och individualiseringspraktik. En praktik där interkulturell pedagogik och flerspråkighet anpassas till en specialpedagogisk diskurs. Detta ligger inte i linje med skolans officiella policydokument. Det finns

en uppenbar risk att man därigenom har skapat en stigmatiserande verksamhet för de nyanlända eleverna. Genom kamrateffekten (Hattie 2009) kommer de nyanlända eleverna starkt påverkas av övriga barn i verkstadens verksamhet.

En svagpresterande skola

Trots partnerskapet och ett stort antal utvecklingsprojekt kan man betygsmissigt beskriva Bergsskolan som en svagpresterande skola. Betygen har under de senaste 11 åren varierat mellan 58 procent godkända elever år 2000 till bottennoteringen år 2007. Då fick endast 26 procent av eleverna godkända betyg i matematik, svenska och engelska. Vårterminen 2009 var betygsiffran 42 procent för antalet godkända elever. Detta är ungefär samma nivå som 1998. I Bergsskolans lokala utvärdering påpekar man att antalet godkända betyg under storstadssatsningen var högre än 1998. Därför menar skolans ledning att storstadssatsningen var framgångsrik. Man påtalar också att effekten av storstadssatsningen över tid har försvunnit. Tittar man lite närmare på betygen under storstadssatsningen så framträder dock en mer komplex bild. I relation till skolverkets modellberäkningsmodell¹⁸ överpresterade eleverna under åren 1999, 2000 och 2003. Under åren 2001, 2002 och 2004 underpresterade man i relation till modellberäkningsmodell. Orsaken till denna variation är dock oklar. Däremot visar statistiken¹⁹ att lärarna på Bergsskolan ofta ger eleverna högre betyg än vad de presterar på nationella prov. Vissa år ger lärarna eleverna upp till 25 procent²⁰ högre betyg. Detta motiveras enligt lärarna av att proven språkligt missgynnar Bergsskolans elever. Ovanstående fenomen berör även det som Christina Cliffordson (2004) beskriver som betygsinflation. Betygsinflation innebär att: "... den genomsnittliga betygsökningen, oavsett om det gäller betygsutveckling eller komplettering, utgörs av tomma betygsenheter som inte svarar mot bättre resultat" (2004, s 1). Betygens komplexitet skapar därför underlag för en diskussion angående Bergsskolans skolprestationer. Betygsfrågan berör också en diskussion angående de nationella provens faktiska prediktionsvärde för förortens barn och unga. Intressant i detta sammanhang är kommunens egen kvalitetsmätning. Den visar att eleverna på Bergsskolan trivs väldigt bra i skolan. Eleverna ligger klart över genomsnittet i kommunen när det gäller elevinflytande och trivsel. Trots svaga skolprestationer.

Diskussion

I ett marknadsanpassat utbildningssystem är omvärldens bild av skolan viktig. Det finns inte något ett – till – ett förhållande mellan den yttre och inre bilden av skolan. Centralt i detta arbete är Bergsskolans medieinfluerade ledarskap. Här visar analysen att den yttre kommunikationen varit mer framgångsrik än den inre kommunikationen. Statens intentioner om skolan som kulturell mötesplats har transformerats och anpassats till den lokala skolans diskurser. Det har uppstått en klyfta mellan policy och skolans vardagsliv. Den interkulturella pedagogiken har blivit ett projekt som lever sitt eget liv. Policytexterna har inte internaliserats i organisationen.

Utifrån Bergsskolans betygsstatistik²¹ kan man säga att skolan inte klarar av att vara kompensatorisk. Vare sig för boendesegregation eller socio- ekonomisk bakgrund. Trots ett stort antal utvecklingsprojekt ligger skolans prestationer kvar på samma nivå som 1998. Därför skulle man kunna säga att de olika projekten enbart har varit stabiliserande, inte förändrande. Samtidigt är det viktigt att påtala att det är orimligt att ställa dessa krav på en lokal skola och dess lärare. De har inte de pedagogiska verktyg och långsiktiga resurser som behövs. Man kan därför ställa sig den kritiska frågan gällande i vems intresse partnerskapet har genomförts? Har det varit ett politiskt eller pedagogiskt projekt? I dag framstår partnerskapet som ett politiskt och symboliskt viktigt projekt. Bergsskolan har i det politiska fältet skrivits fram som det goda exemplet. Ett projekt som visar på handlingskraft inom integrationspolitiken. Bergsskolan har lyckats politiskt. Däremot är det tveksamt när det gäller det pedagogiska uppdraget. Därför är det relevant att kritiskt ifrågasätta partnerskapets pedagogiska utgångspunkter.

Bergsskolan har under 2000-talet utvecklat ett ekonomiskt bidragsberoende gentemot staten. Redan för 10 år sedan påtalade skolans ledning svårigheten med att genomföra det interkulturella projektet inom befintlig kommunal ekonomi. Bergsskolan var under en rad år ett flaggskepp inom den statliga integrationspolitiken. I dag tvingas man anpassa den pedagogiska praktiken till den politiska ekonomin. Talet om en likvärdig skola, dubbel kulturidentitet och måluppfyllelse känns därför avlägset. Bergsskolan har i dag stora svårigheter att skapa möjlighet till en likvärdig skola. Detta trots att läroplanen påtalar att: ”utbildningen inom varje skolform skall vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas” (1 kap. 2 §) (Utbildningsdepartementet 2009). En likvärdig skola med realistiska möjligheter till måluppfyllelse kräver ett kulturellt erkännande och en ekonomisk omfördelning inom samhället (Fraser 2003). Fraser menar att:

Kulturella normer som orättvist missgynnar vissa grupper institutionaliseras i staten och ekonomin; samtidigt hindrar ekonomiskt ogynnsamma förhållanden grupper från att delta på lika villkor i skapandet av kultur, i offentligheten och i vardagslivet. Resultatet blir ofta en ond cirkel av kulturell och ekonomisk underordning (2003, s 181).

Bergsskolan är ett exempel på denna kulturella och ekonomiska underordning. Politik och policytexter ger skolan enbart ett affirmativt²² och ytligt erkännande (Fraser 2003). Detta ytliga erkännande ger stöd för en fortsatt differentiering av skolans elever. Ett affirmativt erkännande som inte förändrar de strukturer som alstrar den kulturella underordningen. Likaså har den statliga ekonomiska omfördelningen via alla projekt enbart varit av affirmativ karaktär. De pedagogiska projekten har aldrig ifrågasatt den bakomliggande politiska och ekonomiska strukturen. Istället har projekten skapat ett bidragsberoende och ytliga ekonomiska omfördelningar. Detta har skapat en komplex ekonomisk situation för Bergsskolan. Skolan brottas med ständiga organisationsförändringar och ekonomiska anpassningar. Möjligheten till förändring återfinns i det som Fraser (2003) beskriver som en omstrukturering av både den politiska ekonomin och erkännandets politik. Först efter en sådan samhällsförändring skulle det finnas möjlighet till en trovärdig rekonstruktion av Bergsskolan utifrån ett interkulturellt perspektiv.

Noter

1. För 11 år sedan möttes läsarna i lokalpressen av löpsedlar som vittnade om att Bergsskolan ansågs som landets sämsta skola. Endast 38 procent av eleverna i årskurs nio fick godkända betyg i matematik, svenska eller engelska. Våren 2009 kunde man åter igen läsa om en skola i kris. Antalet elever med godkända grundskolebetyg uppgick endast till 40 procent och skolan stod inför ekonomiska neddragningar.
2. Socialt partnerskap kan enligt Seddon, Billett och Clemans (2004) beskrivas som en hybrid social arena där olika intressenter arbetar tillsammans mot ett gemensamt mål. Partnerskap är en signifikant policytrend i många länder där Seddon, Billett och Clemans (2004) efter en genomgång av forskningsfältet ser det som en hybrid styrningsform som återfinns inom en neo-liberal styrningsdiskurs.
3. Förändringen ingår i ett globalt policyparadigm (Ball 1999) och har kommit att benämnas omstrukturering (Castells 1999). Omstrukturering av utbildningssystemen är ett internationellt och globalt fenomen.

4. Även om begreppet partnerskap var relativt nytt inom utbildningspolitiken menar Magnus Dahlstedt (2009) att vi har en lång tradition av samarbetsinriktad politik i Sverige: "The idea of collaboration between public sector agencies and various types of organisations was one of the most prominent features of the corporatist 'Swedish' model, as symbolised by the institutionalised collaboration between the parties on the labour market in the form of employers and trade union organisations. Mutual understanding was prioritised over conflict" (Dahlstedt 2009, s 788).
5. Storstadsstatsningen är en del av den nationella storstadspolitiken som riksdagen beslutade om 1998. Grunden för beslutet var regeringens proposition 1997/98:165, Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden på 2000-talet. Riksdagen fastställde två övergripande mål för storstadspolitiken: 1) att ge storstadsregionerna goda förutsättningar för en långsiktigt hållbar tillväxt och därmed kunna bidra till att nya arbetstillfällen skapas såväl inom storstadsregionerna som i övriga delar av landet 2) att bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen i storstadsregionerna och att verka för jämlika och jämställda levnadsvillkor för storstädernas invånare (*Storstad – om storstadssatsningen*, 2005 s 7).
6. Norman Fairclough (1995) menar att institutionen är: "a pivot between the highest level of social structuring, that of social formation, and the most concrete level, that of the particular social event or action institution is an intermediate level of social structuring, which faces janus-like upwards to the social formation, and downwards to social action" (Fairclough 1995, s 37).
7. Det av Vetenskapsrådet finansierade forskningsprojektet Omvärlden och skolan har bland annat som syfte att undersöka hur skolan som institution möter den verklighet av multidimensionell fattigdom och etnisk segregation som den tvingas verka i. I projektet belyser vi två idealtypiska skolor som representerar två ledarskapsstrategier, två helt skilda pedagogiska modeller och förhållningsätt på hur man kan handskas med förortssituationen och mötet mellan de ungas lokalt baserade kulturer och skolan som samhällsinstitution.
8. Etnografiska observationer grundas på ett antagande som utgår från: "the principle of interaction in the field and the emphasis on participation observation commit the ethnographer to shared social worlds" (Atkinson & Hammersley, 2005 s 256).
9. Cultural political economy som forskningsansats är kompatibel med den kritisk diskursanalys. Se Jessop, Fairclough & Wodak (2008).
10. Endast 1 procent av eleverna har en svensk etnisk bakgrund.
11. Bostadsområdet är präglad av multidimensionell fattigdom (Borelius 2004). Detta innebär att dessa stadsdelars innevånare har, generellt sett, låga inkomster, låg utbildningsnivå, högt ohälsotal, bidragsberoendet är stort liksom andelen innevånare utanför arbetsmarknaden. Många saknar dessutom grundläggande kunskaper i svenska språket samt bristande kunskaper om hur det svenska samhället fungerar.
12. Hösten 2002 fick skolan officiellt sin interkulturella profil och den fick omfattande uppmärksamhet i press och media där man lyfte fram det unika med att arbeta med en interkulturell pedagogik och elevernas flerspråkighet.
13. Intervju med före detta rektor och skolchef.
14. Definitionen av perception management uttrycks av Elsbach (2006) på följande sätt: "Organizational perception management involves actions that are designed and carried out by organizational spokespersons to influence

audiences perception of the organizational. This definition is grounded in psychological research on individual perception management as well as in empirical studies of perception management strategies used by organizations. The definition contains four components : (1) perception of the organization, (2) actions or tactics, (3) organizational spokespersons, and (4) organizational audiences” (Elsbach 2006, s 12).

15. Det finns sammanlagt två A4 pärmar med artiklar och utklipp från olika tidningar som berör Bergsskolan.
16. Stina och Bengt tillträde som rektorer läsåret 2006/2007.
17. Se även kritiken från Skolverket, dels allmänt, dels verkstadens pedagogiska verksamhet som skolverket ser som en differentierande verksamhet.
18. Modellberäkningsmodellen definieras av skolverket på följande sätt: Statistiskt beräknade betygsvärden på kommunnivå och skolnivå, i applikationen benämnd modellberäknade värden, för andel elever som uppnått målen samt för genomsnittligt meritvärde. Modellberäknade betygsvärden har tagits fram i en regressionsmodell där hänsyn tagits till föräldrarnas sammanvägda utbildningsnivå, andel pojkar, andel elever födda utomlands, samt andel elever födda i Sverige med båda föräldrar födda utomlands. På kommunnivå ingår endast kommunala skolor och på skolnivå ingår både fristående och kommunala skolor. Skolorna ska även ha 15 eller fler elever i år 9. (Skolverket, 2009. <http://salsa.artisan.se/definitioner.htm>).
19. Salsa, Skolverket (2009).
20. Medelvärde för riket är 12.5 procent.
21. Mellan åren 1998–2009.
22. Affirmativ: botemedel mot orättvisa som försöker att undanröja orättvisa resultat av sociala arrangemang utan att rubba den bakomliggande struktur som alstrar den (Fraser 2003, s 196).

Referenser

- Agar, Michael & MacDonald, James (1995): Focus groups and ethnography. In *Human Organization* 54, s 78–86.
- Almqvist, Roland (2006): *New Public Management*. Malmö: Liber.
- Arnesen, Anne-Lise & Lundahl, Lisbeth (2006): Still Social and Democratic? Inclusive Education Policies in the Nordic Welfare States. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 50(3), s 285–300.
- Ball, Stephen J. (2003): *Class Strategies and the Education Market: The Middle Classes and Social Advantage*. London: Routledge.
- Ball, Stephen J. (2007). *Education Plc: Understanding Private Sector Participation in Public Sector Education*. London: Routledge.
- Ball, Stephen J. (2008): *The Education Debate*. Bristol: Policypress.
- Beach, Dennis (1997): *Symbolic Control and Power Relay: Learning in Higher Professional Education*. Göteborg Studies in Educational Sciences 119. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

- Bernstein, Basil (2009): *Class, Codes and Control, 4: The Structuring of Pedagogic Discourse*. London: Routledge.
- Blomqvist, Paula & Rothstein Bo (2005): *Välfärdsstatens nya ansikte*. Demokrati och marknadsreformer inom den offentliga sektorn. Stockholm: Agora.
- Borelius, Ulf (2004): *Med facit i hand, det har ju inte gått som vi hade tänkt*. Om demokratiskt deltagande i Hjällbo (Forum). Utvärdering av Storstadsstatsningen. Centrum för kulturstudier, Göteborgs universitet.
- Bourdieu, Pierre (1977): *Outline a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, Pierre (1986): *Kultursociologiska texter*. Stockholm: Salamander.
- Bourdieu, Pierre & Passeron, Jean-Claude (2008): *Reproduktionen: bidrag till en teori om utbildningssystemet*. Lund: Arkiv.
- Bunar, Nihad (2009): *När marknaden kom till förorten: valfrihet, konkurrens och symboliskt kapital i mångkulturella områdens skolor*. Lund: Studentlitteratur.
- Bunar, Nihad (2010): Choosing for quality or inequality: current perspectives on the implementation of school choice policy in Sweden. *Journal of Education Policy*, 25(1), s 1–18.
- Cardini, Alejandra (2006): An analysis of the rhetoric and practice of educational partnerships in the UK: an arena of complexities, tensions and power?. *Journal of Education Policy*, 21(4), s 393–415.
- Carspecken, Phil Francis (1996): *Critical Ethnography in Educational Research: a Theoretical and Practical Guide*. New York: Routledge.
- Castells, Manuel (1998): *Informationsåldern. Ekonomi, samhälle och kultur: Identitetens makt*. Göteborg: Daidalos.
- Christine, Hudson (2007): Governing the governance of education: the state strikes back? *European Educational Research Journal* 6(3), s 266–282.
- Cliffordson, Christina (2004): Betygsinflation i de målrelaterade gymnasiebetygen. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 9(1), s 1–14.
- Cummins, Jim (2000): *Language, Power and Pedagogy*. Cleveland: Multilingual Matters LTD.
- Dahlstedt, Magnus (2009): Governing by partnerships: dilemmas in Swedish education policy at the turn of the millennium. *Journal of Education Policy* 24(6), s 787–801.
- Elsbach, Kimberly D. (2006): *Organizational Perception Management*. Philadelphia: Lawrence Erlbaum Associates.

- Englund, Tomas (1998): Utbildning som public good eller private good? I Tomas Englund, red: *Utbildningspolitiskt systemskifte*, s 107–142. Andra upplagan. Stockholm: HLS Förlag.
- Fairclough, Norman (1995): *Critical Discourse Analysis*. London: Longman.
- Fairclough, Norman (2003): *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. New York: Routledge.
- Fairclough, Norman (2009): Critical discourse analysis as a method in social scientific research. In Meyer Michael & Ruth Wodak, red: *Methods of Critical Discourse Analysis*, s 122–139, 2 ed. Los Angeles: Sage.
- Franklin Barry M., Bloch, Marianne N. & Popkewitz, Thomas S. (2003): *Educational Partnerships and the State: The Paradoxes of Governing Schools, Children, and Families*. New York: Palgrave Macmillan.
- Fraser, Nancy (2003): *Den radikala fantasin: Mellan omfördelning och erkännande*. Göteborg: Daidalos.
- Gibbons, Pauline (2006): *Stärk språket, stärk lärandet. Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. Stockholm: Hallgren och Fallgren.
- Giddens, Anthony (1984): *The Constitution of Society*. Cambridge: Polity Press.
- Hammersley, Martin & Atkinson, Paul (1995): *Ethnography: Principles in Practice*, 2 ed. London: Routledge.
- Hattie, John A. (2009): *Visible Learning. A Synthesis of over 800 Meta-analyses Relating to Achievement*. New York: Routledge.
- Jessop, Bob & Sum, Ngai-Ling (2001): Pre-disciplinary and post-disciplinary perspectives in political economy. *New Political Economy*, 6(1), s 89–101.
- Jessop, Bob (2004): Critical semiotic analysis and cultural political economy. *Critical Discourse Studies* 1(2), s 159–174.
- Jessop, Bob & Oosterlynck, Stijn (2008): Cultural political economy: On making the cultural turn without falling into soft economic sociology. *Geoforum* 39, s 1155–1169.
- Jessop, Bob; Fairclough, Norman & Wodak, Ruth, red (2008): *Education and the Knowledge Based Economy in Europe*. Rotterdam: Sense.
- Jessop, Bob (2009): The state and power. I Stewart R. Clegg & Mark Haugaard, red: *The Sage Handbook of Power*, s 367–383. London: Sage.
- Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

- Lundahl, Lisbeth (2002): Sweden: decentralization, deregulation, quasi-markets - and then what? *Journal of Education Policy* 17(6) s 687–697.
- Lundahl, Lisbeth (2005): A matter of self-governance and control: the reconstruction of Swedish education policy: 1980–2003. *European Education* 37(1), s 10–25.
- Municio, Ingegerd (1994): *Genomförande. Vem tolkar beslut och vem ser till att reformer blir mer än ord?* Stockholm: Skolverket, Liber.
- Newman, Jane (2001): *Modernising Governance*. London: Sage.
- Mark Olssen, John Codd & Anne-Marie O’Niell (2004): *Education Policy. Globalization, Citizenship & Democracy*. London: Sage.
- Osborne, S. P. (2010): *The New Public Governance? Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance*. London: Routledge.
- Prop. 1997/98: 16: *Sverige, framtiden och mångfalden*. Sveriges Regering.
- Prop. 1997/98:165: *Tre städer – en storstadspolitik för hela landet*. Sveriges Regering.
- Rothstein, Bo & Vahlne Westerhäll, Lotta (2005): *Bortom den starka statens politik*. Stockholm: SNS Förlag.
- Seddon, Terri; Billett, Stephen & Clemans, Allie (2004): Politics of social partnerships: a framework for theorizing. *Journal of Education Policy* 19(2), s 123–142.
- Skolverket (2009): *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola. Kunskapsöversikt om betydelser av olika faktorer. Sammanfattande analys*. Stockholm: Fritzes.
- Stones, Rob (2005): *Structuration Theory*. New York: Palgrave Macmillan.
- Thomas, Jim (1993): *Doing Critical Ethnography*. Newbury Park: Sage.
- Thomas, Wayne P. & Collier, Virginia P. (1997): *School Effectiveness for Language Minority Students*. National Clearinghouse for English Language Acquisition (NCELA) Resource Collection Series, 9, December 1997.
- Utbildningsdepartementet (2009): *SFS 2009:1521*.
- Vetenskapsrådet (2002): *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Walsh, Patrick (2009): Effects of school choice on the margin: The cream is already skimmed *Economics of Education Review* 28, s 227–236.